

Juridische actualiteiten

Deze rubriek signaleert ontwikkelingen in regelgeving en jurisprudentie over onderwerpen die voor accountants en bedrijfseconomen van belang zijn. De rubriek staat onder redactie van Mr. M. Verhorst (lid redactieraad MAB voor het ondernemingsrecht) en Prof. Mr. A.F.M. Dorresteyn (hoogleraar privaatrecht Open universiteit). De bijdragen aan deze aflevering zijn verzorgd door verschillende auteurs.

Enquêterecht

Prof. Mr. A.F.M. Dorresteyn, hoogleraar privaatrecht Ou

Wetsvoorstel 22 400 tot wijziging en aanvulling van het recht van enquête (titel 8 afdeling 2 boek 2 BW) is op 4 mei 1993 door de Tweede Kamer aangenomen.

Het meest ingrijpend is de uitbreiding van het enquêterecht tot die verenigingen en stichtingen die wettelijk verplicht zijn een ondernemingsraad in te stellen. Door deze wetswijziging komen enkele duizenden verenigingen en stichtingen onder bereik van het enquêterecht. De thans bestaande mogelijkheid voor openbaar ministerie en belanghebbenden om in geval van financieel wanbeheer bij een stichting via de rechtbank in te grijpen, blijft bestaan (artikel 2:298 BW). Uitgangspunt van het enquêterecht is dat een enquêteverzoek uitsluitend kan worden toegewezen tegen een rechtspersoon. Dit vormt een beperking als een deel van de onderneming wordt uitgeoefend in de vorm van een vennootschap onder firma of commanditaire vennootschap. Het wetsvoorstel brengt hierin verbetering: het onderzoek in het kader van de enquête zal mede omvatten het beleid en de gang van zaken van een v.o.f. of c.v. waarvan de rechtspersoon volledig aansprakelijk vennoot

is. Het wetsvoorstel behelst verder enkele wijzigingen van procedurele aard. Het openbaar ministerie kan ter voorbereiding van een vordering tot enquête een of meer deskundige personen (accountants?) belasten met het inwinnen van inlichtingen. De Ondernemingskamer krijgt de bevoegdheid om onmiddellijke voorzieningen te treffen en de onderzoekers kunnen aan de Ondernemingskamer vragen een of meer personen als getuigen te horen.

Boekhoud- en bewaarplicht

Mw. Mr. W.E. Kuiper, universitair docent privaatrecht Ou

Wetsvoorstel 23 024 tot wijziging van het BW, het WvK en enige andere wetten ter zake van het voeren van een administratie, beoogt de boekhoud- en bewaarplicht te moderniseren.

Vooraf de bewaarplicht wordt in de praktijk als knellend ervaren. De gangbare uitleg is dat ontvangen bescheiden (brieven en telegrammen) en kopieën van uitgaande bescheiden op papier, dat wil zeggen *in originali* moeten worden bewaard. Dat stuit in de praktijk op bezwaren (ruimtebeslag!). Modernisering van de wettelijke regeling is om deze – en andere – redenen gewenst.

Voorgesteld wordt om de overbrenging van gegevens op een andere informatiedrager uitdrukkelijk toe te staan. Het nu voorgestelde artikel 2:10 BW bepaalt 'Het bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de rechtspersoon en van alles betreffende de werkzaamheden van de rechtspersoon, naar de eisen die voortvloeien uit deze werkzaamheden, op zodanige wijze een administratie te voeren en de daartoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers op zodanige wijze te bewaren, dat te allen tijde de rechten en verplichtingen van de rechtspersoon kunnen worden gekend'. Voorwaarden die bij overbrenging op andere gegevensdra-

gers worden gesteld zijn dat de overbrenging integraal geschiedt en een adequate raadpleging mogelijk blijft. Overbrenging is niet toegestaan voor wat betreft de balans en de staat van baten en lasten: deze moeten op papier worden gesteld en bewaard. De administratie moet, net als nu het geval is, gedurende tien jaren worden bewaard.

Dat de wetgever hecht aan een gedegen administratie blijkt uit de artikelen 340-343 WvSr waarin een aantal strafsancities zijn opgenomen voor het geval in faillissement blijkt dat niet is voldaan aan de boekhoud- en bewaarplicht. Voorts geldt dat bestuurders van een rechtspersoon die hun verplichtingen dienaangaande niet nakomen, hun taak onbehoorlijk verrichten. Zij riskeren hoofdelijk aansprakelijk te worden gesteld voor eventuele schade die de rechtspersoon door het verzuim lijdt of, in geval van faillissement, voor het tekort. Het belang van de bewaarplicht komt vooral tot uiting bij procedures tot rekening en verantwoording en ingeval van faillissement of surséance van betaling. In de twee laatste gevallen dient de debiteur zijn administratie aan de curator respectievelijk bewindvoerder ter beschikking te stellen. Volgens het voorstel kan degene die zijn administratie ter beschikking moet stellen, dit nu ook doen op elektronische gegevensdragers. De wederpartij of belanghebbende kan eventueel betwisten dat de gegevens op juiste wijze de te administreren handelingen weergeven. Het is dan aan de eerste partij de juistheid en de volledigheid van die gegevens te bewijzen; daarbij zullen door hem getroffen technische en organisatorische waarborgen ten aanzien van de veiligheid van de bewaarde gegevens een belangrijke rol spelen.

Door het wetsvoorstel wordt de wettelijke terminologie gemoderniseerd en aangevuld. Zo wordt 'aantekeningen' bijvoorbeeld vervangen door 'administratie' en 'boeken en bescheiden' wordt aangevuld met 'andere gegevensdragers'. De term 'bescheiden' moet overigens ruim worden opgevat en omvat niet

slechts papieren stukken. De nieuwe terminologie sluit aan bij het wetsvoorstel tot wijziging van de Algemene wet inzake rijksbelastingen. In overeenstemming met dit laatste wetsvoorstel legt het nieuwe artikel 3:15a BW, dat het huidige artikel 6 WvK zal vervangen, de boekhoud- en bewaarplicht op een ieder die een bedrijf of een zelfstandig beroep uitoefent. Artikel 6 WvK was slechts van toepassing in geval van bedrijfsuitoefening.

Het in werking treden van de wet kan overigens nog even duren. Het voorlopig verslag is pas recentelijk verschenen en het wachten is nu op de memorie van antwoord.

Faillissementsrecht

Mr. D. Hellegers,
universitair docent privaatrecht Ou

Wetsvoorstel 22 969, dat voor natuurlijke personen de mogelijkheid van schuldsanering opent, is op 28 december 1992 bij de Tweede Kamer ingediend. Het gaat hier om een fundamentele wijziging van de inmiddels 100-jarige Faillissementswet.

Uit onderzoek blijkt dat in Nederland 200.000 huishoudens verkeren in een problematische schuldenpositie. 70% hiervan betreft de minima. Faillissement zal deze schuldenaren niet helpen, aangezien een niet betaalde schuld na beëindiging van het faillissement blijft bestaan en de gewezen failliet 'levenslang' achtervolgt. Immers, tot nu toe is het zo, dat een schuldenaar in principe al zijn schulden dient af te betalen, tenzij deze worden kwijtgescholden.

Wellicht komt er een einde aan deze voor de schuldenaar vaak uitzichtloze positie. Het wetsvoorstel biedt een natuurlijke persoon de mogelijkheid om binnen vijf jaar van zijn schulden af te komen. In de beoogde regeling wordt geen onderscheid gemaakt tussen categorieën schuldenaren. Ook natuurlijke personen die door de uitoefening van een zelfstandig beroep of bedrijf in een problemati-

sche schuldenpositie terecht zijn gekomen, kunnen van de schuldsaneringsregeling profiteren. Voor deze personen komt de regeling naast de mogelijkheden van surséance van betaling en faillissement. Zij die geen zelfstandig beroep of bedrijf uitoefenen, kunnen in de toekomst geen surséance van betaling meer aanvragen. De schuldsaneringsregeling treedt hiervoor in de plaats.

De schuldenaar die in aanmerking wil komen voor toepassing van de regeling, zal dit aan de rechtbank moeten verzoeken. Bij het verzoekschrift dient hij of zij een saneringsplan te voegen waarin wordt aangegeven hoe de schulden zouden kunnen worden betaald. Indien de regeling van toepassing wordt verklaard, zal de schuldenaar gedurende een looptijd van maximaal vijf jaar zoveel mogelijk activa ten bate van de boedel moeten verwerven.

Het wetsvoorstel somt een aantal weigeringsgronden op, waaraan de rechtbank het verzoek tot toepassing van de schuldsaneringsregeling zal moeten toetsen. Deze weigeringsgronden houden met name verband met het financiële verleden en de goede trouw van de schuldenaar. Ook zal het saneringsplan inhoudelijk worden beoordeeld. Doorstaat het plan de rechterlijke toets, dan zal het door de rechtbank worden vastgesteld. Daardoor treedt van rechtswege een moratorium in werking, waardoor schuldeisers hun vordering gedurende de looptijd van de schuldsaneringsregeling in beginsel niet op normale wijze kunnen verhalen. Een rechter-commissaris en een bewindvoerder worden belast met het toezicht op en de uitvoering van de regeling. De bewindvoerder hoeft niet noodzakelijk een advocaat te zijn. Ook een medewerker van een Bureau voor Rechtshulp, een Gemeentelijke Kredietbank of een accountant kan deze taak vervullen.

De activa van de schuldenaar zullen door de bewindvoerder ten bate van de boedel worden verkocht. Afhankelijk van de boedelinkomsten, draagt de bewindvoerder zorg voor een regelmatige uitbetaling aan de schuldeisers, waarbij de preferente

schuldeisers – met uitzondering van de pand- en hypotheekhouder en de retentiegerechtigde – een drie keer zo hoog percentage ontvangen als de concurrente schuldeisers. Door deze verdeelsleutel verdwijnen de onderlinge verschillen in rangorde tussen de preferente schuldeisers, hetgeen een opmerkelijke afwijking vormt op het stelsel van voorrechten zoals dat is geregeld in het BW. De schuldsaneringsregeling werkt niet ten aanzien van de zojuist genoemde schuldeisers met een pand-, hypotheek-, of retentierecht. Dezen kunnen hun rechten in beginsel, ongeacht het moratorium, op gewone wijze blijven uitoefenen.

Toepassing van de schuldsaneringsregeling kan op verschillende wijzen een einde nemen. Allereerst is er de mogelijkheid voor de schuldenaar om aan de schuldeisers een akkoord aan te bieden. Zodra de rechter het akkoord heeft bekrachtigd (en deze uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan) eindigt de regeling van rechtswege. De regeling eindigt ook, indien de schuldenaar aan zijn verplichtingen uit het saneringsplan heeft voldaan. In beide gevallen worden de overgebleven vorderingen omgezet in natuurlijke verbintenissen, waardoor ze rechtens niet meer afdwingbaar zijn. Indien blijkt dat de schuldenaar een of meer uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen niet is nagekomen, dan wel anderszins de boedel of zijn schuldeisers benadeelt, wordt de schuldsaneringsregeling ook beëindigd. In dat geval volgt van rechtswege faillissement.

Verzekeringsrecht

Mw. Mr. J.J. Zevenbergen,
universitair docent privaatrecht Ou

Soms is niet duidelijk of een bestaande verzekeringsovereenkomst wordt verlengd of dat een nieuwe wordt gesloten. Juridisch is dat echter een wereld van verschil, want alleen in het laatste geval geldt onverkort de mededelingsplicht van artikel 251 WvK. Of sprake is van

verlenging dan wel afsluiten van een nieuwe overeenkomst, hangt vooral af van de bedoeling van partijen, aldus de Hoge Raad (8 januari 1993, RvdW 1993, 26).

Uit artikel 251 WvK leidt men af dat de verzekeringnemer een mededelingsplicht heeft ten opzichte van de assuradeur. Artikel 251 WvK beschermt de assuradeur tegen het op zich nemen van een groter risico dan hij uit de mededeling van de verzekeringnemer kon opmaken. Dit artikel is alleen van toepassing bij het aangaan van de verzekeringsovereenkomst. De sanctie op verzwijging is niet gering: de overeenkomst is vernietigbaar. De assuradeur kan echter geen beroep doen op vernietiging, indien een bestaande verzekering wordt voortgezet of verlengd. Een algemene verplichting om de assuradeur ook tijdens de duur of verlenging van de verzekering in te lichten omtrent naderhand opgekomen omstandigheden welke het risico beïnvloeden, kent de wet niet.

In de zaak HION/Plaisted is de verzekeringnemer, die zijn houtzagerij had verzekerd, krachtens een in de polis opgenomen 'long term agreement clause' verplicht het risico elk jaar opnieuw aan de assuradeuren aan te bieden, waarna de laatste het aanbod al dan niet kunnen aanvaarden. Is hier sprake van telkens een nieuwe verzekeringsovereenkomst of wordt de bestaande overeenkomst telkens verlengd?

De Hoge Raad oordeelt dat het antwoord op voorgaande vraag afhangt van alle omstandigheden van het geval maar vooral van de mede door uitleg van de polis vast te stellen bedoeling van partijen. Uit de literatuur blijkt dat van belang is hetgeen de verzekeringnemer op grond van gedragingen of verklaringen van de assuradeur mocht aannemen. Daarbij kan bijvoorbeeld een rol spelen de omstandigheid dat de assuradeur de verzekeringnemer opnieuw een vragenlijst ter invulling heeft voorgelegd. Wanneer de assuradeur dat niet doet (zoals in deze zaak) dan kan dat een omstandigheid zijn op grond waar-

van de verzekeringnemer mag aannemen dat er ook in de ogen van de assuradeur geen sprake is van een nieuwe verzekeringsovereenkomst. In dat geval kan de assuradeur de overeenkomst dus niet vernietigen.

De wet bepaalt dat bij de overgang van een zaak of een beperkt recht waaraan een zaak is onderworpen, de verzekering van rechtswege ten voordele van de nieuwe rechthebbende doorloopt (artikel 263 WvK). Kan een assuradeur, wanneer hij door de overgang van een zaak geconfronteerd wordt met een nieuwe rechthebbende, zich beroepen op artikel 251 WvK (verzwijging) en aldus de verzekeringsovereenkomst vernietigen? (HR 29 januari 1993, RvdW 1993, 41).

Het bezwaar tegen de wettelijke regeling is dat de assuradeur geconfronteerd kan worden met een verzekerde die hij normaliter niet zou hebben geaccepteerd. Via artikel 263 WvK kan de verzekerde de 'zeef' van artikel 251 WvK passeren. Om dit bezwaar te ondervangen kan de assuradeur in de polisvoorwaarden een afwijkende clausule opnemen. De tweede manier om artikel 263 WvK buiten werking te stellen is een eenzijdige verklaring aan de assuradeur, waarin de koper of nieuwe eigenaar weigert de verzekering over te nemen.

In deze zaak koopt Nijholt BV op 7 september 1987 van Hefrato BV de dancing 'Hollywood 80'. Hefrato BV heeft de opstallen en inventaris van de dancing verzekerd. Op 10 september 1987 ontstaat brand. De assuradeur doet een beroep op artikel 251 WvK omdat Nijholt BV zou hebben verzwegen dat haar directeur in 1985 strafrechtelijk was veroordeeld wegens verzekeringsfraude. Volgens de assuradeur heeft de overname van de verzekering door de koper voor de toepassing van artikel 251 WvK te gelden als het aangaan van een nieuwe verzekering. Deze opvatting wordt door de Hoge Raad verworpen. De conclusie van

de Hoge Raad is dat de verzekering (behoudens andersluidende afspraken of verklaringen) overgaat op elke nieuwe rechthebbende, ook indien hij door de assuradeur bij een nieuwe verzekering niet als verzekerde zou worden aanvaard. De Hoge Raad wil slechts een uitzondering maken voor het geval toepassing van artikel 263 WvK in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn. Daarvan is volgens de Hoge Raad in het onderhavige geval onvoldoende gebleken.

Om te voorkomen dat het financiële stelsel in Nederland wordt misbruikt voor het witwassen van door criminele praktijken verkregen gelden, zijn in februari 1993 twee wetsvoorstellen bij de Tweede Kamer ingediend. Deze wetsvoorstellen, de Wet identificatie bij financiële dienstverlening (23 008) en de Wet melding ongebruikelijke transacties (23 009), hebben niet alleen belangrijke gevolgen voor banken. Ook levensverzekeraars en assurantietussenpersonen krijgen verplichtingen opgelegd.

Levensverzekeraars en assurantietussenpersonen worden verplicht vanaf 1994 de identiteit vast te stellen van de verzekeringnemer, de premiebetaler en de begunstigde(n). Deze identificatieplicht ten opzichte van verzekeringnemer c.q. premiebetaler geldt wanneer de premie hoger is dan een door de minister van Financiën te bepalen bedrag. De identiteit van de begunstigde dient te worden vastgesteld wanneer de uitkering uit levensverzekering boven een door de minister van Financiën te bepalen bedrag uit gaat.

Daarnaast geldt de identificatieplicht indien de premie of uitkering weliswaar lager is dan de hierboven bedoelde bedragen, maar er sprake is van een 'ongebruikelijke transactie' in de zin van de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties. Tenslotte dient de levensverzekeraar of assurantietussenpersoon ook de identiteit van verzekeringnemer/premiebetaler

en begunstigde vast te stellen, wanneer hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat de premiebetaling of uitkering deel uitmaakt van een geheel van met elkaar samenhangende transacties waarbij verschillende financiële instellingen zijn betrokken.

Naast een identificatieplicht komt een meldplicht. Levensverzekeraars en assurantietussenpersonen moeten vanaf 1994 verrichte of voorgenomen 'ongebruikelijke transacties' onverwijld melden aan het nog op te richten 'Meldpunt Ongebruikelijke Transacties'.

Intellectuele eigendom; Reprorecht

Mw. Mr. M.P.J. Ruyters,
universitair docent privaatrecht Ou

Ondernemingen, organisaties en instellingen kunnen worden aangesproken tot betaling van reprogelden in verband met intern gemaakte kopieën van onder andere vakpublicaties (artikel 17 Auteurswet). Alhoewel deze betalingsverplichting al sinds 1974 bestaat, moet wetsvoorstel 22 600 tot wijziging van de Auteurswet er voor zorgen dat dit geld ook daadwerkelijk kan worden geïnd.

In beginsel is voor elke verveelvoudiging van een werk de toestemming nodig van de maker. De huidige Auteurswet bepaalt echter dat artikelen, kleine gedeelten van boeken, brochures of andere geschriften (voor zover deze werken wetenschappelijk zijn) in beperkte mate zonder toestemming van de maker mogen worden verveelvoudigd. Wel moet daarvoor een billijke vergoeding worden betaald aan de auteur van het werk. Van deze vergoedingsplicht komt in de praktijk echter weinig terecht, mede omdat een incasso-organisatie ontbreekt. Door het wetsvoorstel inzake het reprografisch verveelvoudigen van geschriften wordt deze situatie gewijzigd: de Stichting Reprorecht wordt door de minister van Justitie aangewezen als

bevoegde instantie om vergoedingen te innen en vervolgens te verdelen onder de rechthebbenden.

De uitvoerbaarheid van het reprorecht wordt bevorderd door uitbreiding van de vergoedingsplicht tot elk geschrift. Ook voor het verveelvoudigen van niet-wetenschappelijke werken moet dus een vergoeding worden betaald. Verder wordt de regeling ook van toepassing op andere werken dan geschriften, bijvoorbeeld foto's of tekeningen. Een vergoeding is overigens niet verschuldigd voor zover de kopieën bestemd zijn voor eigen oefening, studie of gebruik en beperkt blijven tot een klein gedeelte van het werk.

Evenals in de huidige situatie is er in de nieuwe regeling geen onbeperkte vrijheid ten aanzien van de omvang waarin gekopieerd mag worden. In het zogenoemde (nog te wijzigen) Reprobesluit zullen hiertoe nadere regels worden opgenomen. Onder verveelvoudigen wordt volgens de MvT verstaan het overschrijven, overtypen, stencillen, fotokopiëren en faxen. Het maken van een elektronische kopie valt hier niet onder; daarvoor is dus nog steeds in alle gevallen de toestemming van de maker vereist!

Om de taken van de Stichting Reprorecht enigszins te vergemakkelijken, is in het wetsvoorstel opgenomen dat iedere betalingsplichtige elk jaar opgave moet doen van het totale aantal gemaakte kopieën. Betalingsplichtig is een ieder die een kopie vervaardigt of doet vervaardigen. Aan de hand van de opgave berekent de Stichting het bedrag dat verschuldigd is. Wordt niet aan de opgaveverplichting voldaan of bestaat geen overeenstemming over het aantal gemaakte verveelvoudigingen, dan mag de Stichting een schatting maken. Er zullen steekproeven worden gehouden in diverse branches om deze schattingen ook zo reëel mogelijk te doen zijn. Bovendien gaat de minister er vanuit dat afspraken gemaakt zullen worden met overkoepelende branche-organisaties en dat individuele contracten zullen worden gesloten met grote ondernemingen.

Let wel: het kopiëren zonder betaling blijft een inbreuk op het auteursrecht, waardoor tegen de kopieerder een verbodsactie of een vordering tot schadevergoeding kan worden ingesteld. Overigens is nog niet bekend hoe hoog de vergoeding per gekopieerde pagina zal zijn.

Kostenverhaal bij bodemverontreiniging

Mr. L.H.M. Vorstermans,
universitair docent staats- en bestuursrecht Ou

Artikel 21 Interimwet bodemsanering (IBS) geeft de Staat een verhaalsrecht bij bodemverontreiniging uit het verleden. In 1992 heeft de Hoge Raad duidelijkheid verschaft over de vraag vanaf welk tijdstip het onzorgvuldig veroorzaken van bodemverontreiniging tot aansprakelijkheid kan leiden.

In Nederland zijn veel (bedrijfs)terreinen als gevolg van vroegere (bedrijfs)activiteiten dermate met chemische afvalstoffen verontreinigd, dat zij een ernstig gevaar voor de volksgezondheid en het milieu opleveren en om die reden zo snel mogelijk moeten worden gesaneerd. De Nederlandse overheid heeft reeds een aantal saneringsoperaties uitgevoerd, doch vanwege de gigantische kosten die hieraan zijn verbonden, zal het nog vele jaren duren voordat deze industriële erfenis uit het verleden is afgewikkeld.

Om te voorkomen dat de Staat met een belangrijk deel van de kosten blijft zitten, opent artikel 21 IBS voor de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) de mogelijkheid om, voor zover hij ingevolge de Interimwet bodemsanering aan een gemeente of provincie een bijdrage in de kosten van onderzoek of sanering van bodemverontreiniging heeft verleend, deze kosten via een procedure bij de burgerlijke rechter te verhalen op degene door wiens onrechtmatige daad deze verontreiniging is veroor-

zaakt. Het principe van 'de vervuiler betaalt' klinkt in deze bepaling duidelijk door. Over de toepassing van artikel 21 IBS heeft de Hoge Raad onlangs een tweetal arresten gewezen.

In het arrest Staat/van Amersfoort (HR 9 februari 1990, NJ 1991, 462) oordeelde de Hoge Raad dat voor een succesvol beroep op artikel 21 IBS aan alle vereisten van een onrechtmatige daad moet worden voldaan. Dus ook aan de eis dat de geschonden norm (bijvoorbeeld een wettelijke of zorgvuldigheidsnorm) moet strekken tot bescherming tegen de schade die de benadeelde heeft geleden (het zogenoemde relativiteitsvereiste). De benadeelde is in gevallen van bodemverontreiniging de overheid. Zij immers is verantwoordelijk voor sanering en draait in eerste instantie voor de kosten op. Bij beantwoording van de vraag of de Staat deze kosten op de vervuiler kan verhalen, is volgens de Hoge Raad bepalend of de overheid ten tijde van het veroorzaken van de ernstige bodemverontreiniging zich het saneringsbelang reeds aantrok of dat het voor de veroorzaker voldoende duidelijk was of behoorde te zijn, dat de overheid zich dat belang zou gaan aantrekken. De Hoge Raad liet zich echter niet uit over de vraag vanaf welk moment dit laatste het geval is.

In het arrest Staat/Akzo-Resins (HR 24 april 1992, BR 1992/7, p. 553) heeft de Hoge Raad uiteindelijk ook over deze vraag duidelijkheid verschaft. Het betrof hier de sanering van een voormalig bedrijfsterrein waarop in 1974, na vertrek van het bedrijf Synthese, een aantal woningen waren gebouwd. Naderhand bleek het terrein in de periode 1953-1967 ernstig te zijn verontreinigd als gevolg van lekkages en het onzorgvuldig omgaan met chemicaliën. Ten aanzien van het relativiteitsvereiste overweegt de Hoge Raad dat het niet gaat om de specifieke wetenschap of deskundigheid van de individuele veroorzaker, maar om hetgeen in het algemeen aan inzicht mocht worden verwacht van degenen die waren belast met de leiding van de ondernemingsactiviteiten

waaraan het kenbare gevaar van bodemverontreiniging door afvalstoffen was verbonden. De Hoge Raad concludeert dat het laatstgenoemden eerst omstreeks het midden van de jaren zeventig voldoende duidelijk behoorde te zijn dat de overheid haar zorg voor de bodem niet zou beperken tot het invoeren van strengere regelgeving, maar naar aanleiding van ernstige bodemverontreiniging metterdaad tot actie zou overgaan en daardoor voor saneringskosten zou komen te staan. Ter wille van de hanteerbaarheid van de toepasselijke regels preciseert de Hoge Raad dit moment op 1 januari 1975, maar voegt daar meteen aan toe dat in bepaalde gevallen deze wetenschap reeds eerder kan hebben bestaan bij ondernemers. Het is echter aan de Staat om dit te bewijzen.

Mr. M. Verhorst studeerde Nederlands Recht aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is universitair docent Ondernemingsrecht aan de Juridische Faculteit van de Universiteit van Amsterdam en tevens werkzaam als juridisch adviseur te Amsterdam. Hij is lid van de redactieraad voor het ondernemingsrecht.

Prof. Mr. A.F.M. Dorresteyn studeerde Nederlands Recht aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Doctoraal examen 1974. Nadien verbonden aan de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam en aan het Molengraaff Instituut te Utrecht. Promoveerde in 1989. Sinds 1991 hoogleraar Privaatrecht aan de Open universiteit te Heerlen.